

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Shemu'el]

[Sefer Shemu'el]

Obornik, Meïr

5565 [1804/1805]

כא

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9622

שְׁלֵשׁ פְּעָמִים וַיִּשְׁקוּ אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ וַיִּבְכוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־
דָּוָד הַגִּדְּיָל: (מב) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן
לְדָוִד לֵךְ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְנוּ
שְׁנֵינוּ וְאַנְחָנוּ בְּשֵׁם יְהוָה לֵאמֹר
יְהוָה יִהְיֶה בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זְרַעֵי
וּבֵין זְרַעֲךָ עַד־עוֹלָם:

קיסטען זיך איינאנדער, אונד וויינטען
צו זאמען, בעזאנדערס אבער וויינטע
דוד זעהר. (מב) ענדליך זאגטע
יהונתן צו איהם ציהע אין פרידן! וואס
וויר ביידע ביים נאמען דעם עוויגען
בשוואהרן אונד גזאגט האבען: דער
עוויגע זיין צייגע צווישן מיר אונד דיר,
צווישען מיינעם אונד דייענעם זאמן, דאן
בלייבט עוויג.

כא (א) וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיְהוֹנָתָן בָּא
הָעִיר: (ב) וַיָּבֹא דָוִד לְכַהֵן
אֶל־אֲחִימֶלֶךְ הַכֹּהֵן וַיַּחְרֹד
אֲחִימֶלֶךְ לִקְרַאת דָּוִד וַיֹּאמֶר לוֹ
מַדּוּעַ אֲתָּרָה לְבִדָּה וַאִישׁ אִין
אֲתָּךְ: (ג) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֲחִימֶלֶךְ
הַכֹּהֵן הַמֶּלֶךְ צֹנִי דָּבָר וַיֹּאמֶר
אֵלַי

כא (א) יענר מאכטע זיך אויף אונד
גינג, אינדעם יהונתן זיך צור
שטאט קעהרטע. (ב) דוד קאם נאך
נוב, צו דעם פריסטער אחימלך דער
איהם ענטגעגן איילטע, אונד איהם
פראגטע: ווארום ביזט דוא זא אליין?
דאסס נימאנד ביין דיר? (ג) דוד
אנטווארטטע דעם פריסטער אחימלך:
דער קעניג דאט מיר עטוואס אויס
געטראגן, אונד דאבייא גזאגט: נימאנד
דארף

באור

רש"י

הרבה לצכות: (מב) לך לשלום *
והשבעה אשר נשבענו ה' יהיה עד עלי
עד עולם:

כא (ב) ויחרד, עיין לעיל (יגז) *
(ג) פלני אלמוני, פלני
(ג) ואת הנערים יודעתי * לשון טורה הנערים אשר ילחו עמי
הטרחתי לרוץ לפני אל מקום פלוני למוני: יודעתי * כמו ויודע צהס
אנשי סוכות: פלוני אלמוני * מוכסה אלמון מאין שם שאיני חפץ להזכיר
כי דבר סתר הוא * פלוני כמו כי יפלא יתכסה: (ד) הו הכוונת * אם הוין
חומשה

מכלל יופי

כי הכלימו: (לו) להעבירו, הנער או מקו המטרה: החצי, היו"ד נוסף, והראוי החץ
והצ"די ראוי להדגש ובא הנח המורתו: (מא) הנגב, דומדבר ומקום החרב
ויבש: לאפיו, ל' במקום על: (מב) נשבענו, זכור, אנחנו, הכפל לחזק:
כא (ב) נבחה, אל נבחה נוספת שדומלה מלעיל: (ג) יודעתי יו"ד במקום
ה"א, ויתכן שיהי' היו"ד שורש ושהי' מכנין פועל הנוסף, פלוני, מן פלא
אלמוני, מן אלם, ומלת פלוני יאמר על בעל המקום לא על המקום:
(ד) חם

דארף פאן דעם גשעפטע ערפאָהרען , אין וועלכס איך דיך שיקע , ניכטס פאן דעם , זא איך דיר אזויפגעטראגען . מיינע יונגען האבע איך אן איינן גוויסען געהיימן ארט בעשירן . (ד) האסט דו גו עטוואס בייא האנד , עטווא פֿינף בראָדע , אָדר זאָ פֿיל הוא זאָנסט האסט , גיב נור הער ! (ה) דער פריסטר אנטווארטטע דעם דוד אונד שפראך : גמיינעס בראָד האָבע איך ניכט , וואָהל אָבער הייליגס . ווען דיא יונגען זיך נור דער ווייבער ענט האלטן האָבען . (ו) דוד אנטווארטטע דעם פריסטר , אונד שפראך צו איהם : וואָהל האָבען וויר אונס דער ווייבער ענטהאלטן , זייט געסטן אונד פֿאָר געסטן , זייט מיינער אַבריווע נעמליך . אויך זינד דיא גרעהטע דער יונגען ריין . ווען נון זאָ דיא ארט איזט בייא גמיינס , גשווייגעעצט ; עס זאָלל שאַן אין דען גרעהטן ריין געהאלטן ווערן . (ז) דער פריסטר גאב איהם אַלואַ הייליגעס

באור

פלני מן כי יפלא ממך דבר , שהוא מכוסה ונעלם , ואלמני מן אלם - כלומר מקום שזוי אתה רשאי לשמוע ממנו דבר . (ד) או הנמצא , אם אין חמשה חזלי מה שנמצא בידך (רש"י) . (ה) אם נשמרו הנערים , דרך כבוד ול"אס נשמרת , וכמוהו וידרו כל עבדיך אלה אלי (ד"ק) . (ו) עצורה לנו , כת"י מרחקא לנא . קודש , טהורים (רש"י) . והוא דרך חול , פי' אס כן דרכנו בדברי חול , לטהר עצמנו , מכ"ס היום . יקדש בכלי , תנה לנו קודש , ואל תדאג כי יקדש בכלי , נשמרו וכו' שיהיה נקדושתו בכלים טהורים , כי כלי הנערים טהורים הם . (ז) לחם חם , לא חוס ממש , כי אפיית לחם הפכים לא היתה דווקא שבת , ומערב שבת

אלי איש אל ידע מאומה את הדבר אשר אנכי שלחתי ואשר צויתיה ואת הנערים יודעתה אל מקום פלני אלמני : (ד) ועתה מה ייש תחת ידך חמשה לחם תנה בידי או הנמצא : (ה) ויען הכהן את דוד ויאמר אין לחם הל אל תחת ידי כי אם לחם קדש יש אם נשמרו הנערים אך מאשה : (ו) ויען דוד את הכהן ויאמר לו כי אם אשה עצרה לנו פתמל שלשם בצאתי ויהיו כלי הנערים קדש והוא דרך חל ואף ביהיום יקדש בכלי : (ז) ויהן לו הכהן

רש"י קדש

חמשה חזלי מה שנמצא בידך : (ד) אך מאשה . בקושי אני מאכילן לזרים אך זה ה"א שאכילנו לטמאי' : (ו) עזור לנו . עזורה ממנו : ויהיו כלי הנערי קדש . טהורי' : והוא דרך חול . והלחם מושנסתלק מעל השלחן והקטירו בזיכין קרוב הוא להיות חולין שינא מידו מעילה משהיה לו שעת היתר לכהנים : ואף כי היום יקדש בכלי . ואפילו אם היום היתה תחלה קדושתו על השלחן היית זקוק ליעלו משם ולהאכילנו שאחזו בזלמוס ומסוכן הוא כך מפורש בזמנחות : (ז) לשום לחם

קָדַשׁ כִּי לֹא־הָיָה שָׁם לֶחֶם כִּי־
 אִם־לֶחֶם הַפְּנִים הַמּוֹסְרִים
 מִלִּפְנֵי יְהוָה לָשׂוּם לֶחֶם חֵם
 בַּיּוֹם הַלְקָחוּ : (ח) וַשֵּׁם אִישׁ
 מֵעַבְדֵי שָׂאוּל בַּיּוֹם הַהוּא נִעְצָר
 לִפְנֵי יְהוָה וַשְּׁמוֹ דָּאָג הַאֲדַמִּי
 אֲבִיר הַרְעִים אֲשֶׁר לְשָׂאוּל :
 (ט) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאַחִימֶלֶךְ וַאֲיִן *
 יִשְׁפֹּה תַחַת־יָדְךָ חֲנִית אוֹ־חֶרֶב
 כִּי גַם־חֶרְבִי וְגַם־כְּלִי לֹא־
 לָקַחְתִּי בְיָדִי כִּי־הָיָה דְבַר־הַמֶּלֶךְ
 נְחוּץ : (י) וַיֹּאמֶר הַבְּהֵן חֶרֶב
 גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר־הַכִּיתִי
 בְּעַמְק הָאֵלֶּה הַנֶּה־הִיא לוֹטָה
 בַּשְּׂמֵלָה

הייליגעס , ווייל ער זאנסט קיין בראד
 האטטע , אויסער דיא שויא בראדע דיא
 זא עכן פאר דעם עוויגען וועג גענאממען
 וואורדן , אום פרישעס בראד הינצו
 זעצן , וועלכס איממער גלייך ביים וועג
 נעהמן גשאר . (ח) און דיזעס טאגע
 הילט זיך איינער פאן דען דוהנרן שאולס
 דארט אויף , פאר דעם עוויגן , ער היס
 דואג אדומי , אונד וואר דער אבראויפ
 זעהר דער הירטן שאולס . (ט) דוד
 שפראך צו אחימלך : האסט דוא ניכט
 איינען שפין , אדר איין שווערד בייה
 האנד ? דען זא גאר מיין שווערד , אדר
 זאנסט וואפען האבע איך ניכט מיטנעמן
 קענן , זא דרינגענד וואר דעם קעניגס
 אויפטראג . (י) דער פריסטער אנט
 ווארטטע : דאז שווערד פאן גלית דען
 פלשתי , דען דוא אים לינדן טאהל
 ערשלאגען האסט , עם ליגט אין איין
 טוך

רשי

באור

חם • אחר ציוס הלקח זה ורבותינו
 אמרו חם ציוס הלקחו חם ציוס סילוקו
 חם ציוס סדורו : (ח) אביר הרועים •
 אב בית דין : נעצר לפני ה' • עוצר עצמו
 לפני אהל מועד לעסוק בתורה :
 (ט) ואין יש פה • ואם יש פה : נחון •
 צבאילו' : (י) לוטה • כרוכה • וכן
 וילט פניו באדרתו (מלכ"א' א' ט) : אחרי
 האפוד • אחר ששאל

שבת היו אופין אותו , אלא ככה אותם כן נגד
 המוסרים שהיו יבשים • זה פשוטו של מקרא •
 ורז"ל דרשו במנחות (דף צ"ו) סלוקו חם
 כסידורו • ביום הלקחו , הלקיחה והשימה
 היתה כאחת , כמו שאחז"ל , טפחו של זה כגד
 של זה , שנאמר לפני תמיד , שלא יהא שולחן
 בלא לחם • ומלת ציוס כמו צעת , כהוראתו
 בכמה מקומות • (ח) דואג אדומי , גר
 בארץ אדום , לפיכך קראו אדומי , וכן אוריה
 החתי , מיוחסים ע"ש מקומם שהיו גרים בהם
 (רד"ק) • וכן דעת ריב"ל בחלק (דף ק"ו) •
 נעצר , מן נעצרה כל איתך (שופטים י"ג
 ט"ו) והוא בא להתפלל או לזנוח קודם שבא דוד , ונעצר שם עד עתה • אביר הרועים , הגדול
 שבהם וממונה עליהם • כן פי' רד"ק ורלב"ג וכן תרגומתי • (ט) ואין , חיר"ק כמו כד"י • ורד"ק
 הביא הרב' כמוהו • נחון , ענינו לפי מקומו , לשון מהירות כת' צבאילו , ואין לו ריע במקרא •
 (י) לוטה , ענין סתר וכסוי , והה' אבכני אל החרב שהיא נקבה • אחרי האפוד , היתה תלויה
 אחרי המקום אשר מונח האפוד (מרד"ק) • ורש"י כת' יבתר דשאל ליה באפודא , ואובה
 דרשות

טוך גוויקעלט , אונטער דעם אפוד .
ווען רואראו ווילסט זאָ ניס עם , דען
איך האָבע , אויסער דיזעס , קיינעם
היר . דוד ריף : עם איזט אונפֿרגלייכ־
ליך ! גיבעס הער ! (יא) אן דיזעס
טאָגע נאָך , מאַכטע זיך דוד אויף ,
פֿלאָה ווייטער פֿאַר שאול , אונד קאַם
צו אכיש , דעם קעניגע צו גת .

(יב) דאָ שפראַכען אכיש'ס דינהער צו
איהם : איזט דאָו ניכט דוד , דער פֿאַר־
נעמסטע אים לאַנדע ? זאַנג מאַן ניכט
דיזעס ביים טאַנצע ענטגעגן : שאול
לעגט זיינע טויזענדע . דוד אָבער
מיריאָדן ? (יג) דיזע וואָרטע פֿילען
דוד זעהר אויף דאָו הערץ , ער פֿיר־כֿטטע
זיך זעהר פֿאַר אכיש דעם קעניגע פֿאַן
גת . (יד) אונד פֿערלייגנעטע דאָהער
זיינען פֿרשטאַנד פֿאַר איהנן , שטעלטע
זיך

בְּשִׁמְלַת אַחֲרֵי הָאֵפוֹד אִם־אֶתְּהָ
הִתְקַח־לָךְ קַח בִּי אֵינִי אֶחָרֶת
זוֹלָתָה בְּזֶה * וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵינִי
כַּמֹּזֶה תִּנְנֶה לִּי : (יא) וַיִּקַּם דָּוִד
וַיְבָרַח בַּיּוֹם־הַהוּא מִפְּנֵי שָׂאוֹל
וַיָּבֹא אֶל־אֲכִישׁ מֶלֶךְ־גֵּת :
(יב) וַיֹּאמְרוּ עֲבָדֵי אֲכִישׁ אֵלָיו
הֲלוֹא־זֶה דָּוִד מֶלֶךְ־הָאָרֶץ הַלּוֹא
לָזֶה יַעֲנֶנּוּ בַּמַּחְלוֹת לֵאמֹר הֲבֵרָה
יִשְׂאֹל בְּאַלְפֵי וַדָּוִד בְּרַבְבָּתוֹ :
(יג) וַיִּשָּׂם דָּוִד אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה בְּלִבּוֹ וַיֵּרָא מְאֹד מִפְּנֵי
אֲכִישׁ מֶלֶךְ־גֵּת : (יד) וַיִּשְׁנֶן אֶת־

פֿיר־כֿטטע
פֿיר־כֿטטע
פֿיר־כֿטטע
פֿיר־כֿטטע

פסקא באמצע פסוק טעמו רש"י

באור

דרשית ישכמו * (יא) ויברח , הלא כבר
ברח ? לא שברח עוד ויבא מארץ ישראל לגמרי
להיות בטוח מפני שאול . (יב) מלך הארץ ,
אמרו תנאי היה בינינו , אם יוכל להלחם אתי ,
והיינו לכם לעבדים , א"כ עמוד מכסאך ,
שהמלכות לדוד , ואנחנו עבדיו . כן הובא
בילקוט , וכן פירש"י , והיה כוונתם להכניס
קבא בלבו , להמית את דוד . ולפשוטו של
מקרא אמר הארץ על ארץ ישראל , וטעם מלך
לא מלך ממע , לא שר גדול , וכן ארוכה
המלך * וכן ביאורו מלך על משה * (יד)
וישנו

ששאל לו צאורים ותוויים אמר לו כן וכן
תירגם יונתן בחר דשאל ליה צאפודא :
(יב) הלא זה דוד מלך הארץ . אמרו
לו לאכיש תנאי זה היה בינינו אם יוכל
להלחם אתי והכני וסיינו להם לעבדים
אין לך חלא שתרד מכסאך ויהא מלך
הארץ הזאת : (יד) את טעמו . את
דברו : ויתחולל . גשתטה : ויתו *
ויכתוב : רירו . רוקו דגר הנוטף קרוי
ריר

מכלל יופי

(ז) חם , חאר בפלס מעו , נעצר , כלומר מעוכב שם לחתפלל , אביר דגש ,
לפיכך שורה במוכרת ובסמוך , אבל אביר יעקב קל ממשקל שריד לפיכך נשתנה
בסמיכות : (ט) תחת ירך , ברשותך , כלי , זייני : (י) קח , העבר בא בקמץ
והציווי בפתח ובא זה קמוץ בזקף , בזה , המקום : (יד) וישנא את טעמו , היריעה
אחר הכינוי , וכן הרבה , וענינו העצה והראוי בעין חלב , ויתו , כא בקמץ ,
וכשפטו בפתח :

(א) מערת

טַעֲמוּ בְּעֵינֵיהֶם וַיִּתְהַלֵּל בְּיָדָם
 וַיָּחֹזְרוּ עַל־דִּלְהוֹת הַשָּׁעַר וַיִּוָּרְדוּ
 רִירוּ אֶל־זִקְנָו : (טו) וַיֹּאמְרוּ
 אֲכִישׁ אֶל־עַבְדֵּי הַיְהוָה תְּרֵאוּ
 אִישׁ מִשְׁתַּנְּעֵ לְמַה תְּבִיאוּ אֹתוֹ
 אֵלָיו : (טז) חֲסֵר מִשְׁנָעִים אֲנִי
 כִּי־הִבֵּאתֶם אֶת־זֶה לְהִשְׁתַּנְּעֵ
 עָלַי הַיְהוָה יָבוֹא אֶל־בֵּיתִי :

כב (א) וַיִּלְךְ דָּוִד מִשָּׁם וַיִּמְלֹט
 אֶל־מְעַרְתַּ עַדְלָם וַיִּשְׁמְעוּ
 אֲחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיו וַיִּרְדּוּ אֵלָיו
 שָׁמָּה : (ב) וַיִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל־
 אִישׁ מִצּוֹק וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־לוֹ
 נָשִׂא וְכָל־אִישׁ מֵרֶגֶץ וַיְהִי
 עֲלֵיהֶם לְשֹׁר וַיְהִי עִמּוֹ כְּאַרְבַּע
 מֵאוֹת אִישׁ : (ג) וַיִּלְךְ דָּוִד מִשָּׁם
 מִצְפָּרָה מוֹאָב וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֶלֶךְ
 מוֹאָב

וּדְ טַאָלֵל אֹנְטֵר אִיהֲנֵעֵן , שְׂרִיב אֹיִף
 דִּיא טַהִירֵעֵן דַּעַם טַאָהֲרִם , אֹנְר לִים דַּעֵן
 גַּיִפֵּעַר אִיכַעַר דַּעֵן כְּאַרְט טַרִיפֵן .
 (טו) דַּא זְאָגְטֵע אִכִּישׁ צו זִינֵעֵן דִּיהֲנֵרֵן :
 אִיהֲר זַעֲהֵט יֵא , דַּעַר מַעֲנַשׁ אִיזֵט
 וּזְאָהֲנֹוִינִיג , וּזְאָצוּ בְרִינְגַט אִיהֲר אִיהֵן צו
 מִיר ? (טז) פִּיהֲלַע אִיךְ מֵאַנְגַּעַל אֵן
 וּזְאָהֲנֹוִינֵגֵעֵן , דַּאָס אִיהֲר מִיר דִּיוֵעֵן
 בְּרִינְגַט , בִּיֵא מִיר אֹנֹוִינֵן צו טַרִיבֵן ?
 זְאָלֵט' אִיזֵן זְאָלְכַעַר אִיזֵן מִיזֵן רַחוּן
 קְאָמַמַעֵן ?

כב (א) נֹון פֶּרְלִים דֹּוד דִּיוֵעֵן אָרְט
 אֹנְר פֶּלִיכְטֵטַע זִיךְ נֵאָךְ דַּעַר
 הַעֲהֲלַע עֲדוֹלַם , אֵלַם זִינֵעַ בְּרִידֵר ,
 אֹנְר דַּאָן גַּאנְצַע הוּיז זִינַם פֶּאָטֶרַם דִּיזֵם
 הַעֲרַטַע , רִיזֹוֹטֵן וַיֵּא צו אִיהֵם הִינְאָב .
 (ב) הִיר פֶּרֹוֹאֲמֵלְטֵן זִיךְ צו אִיהֵם אֲלַעֲרֵ
 לִיֵּא פֶּרֹוֹאֲנִגְלִיקֵטַע לִיֵּטַע , לִיֵּטַע דִּיא
 פֶּאָן שוֹלְדֵרֵהֲעֵרֵרֵן גִּרְדִּיקֵט , אֲדַר זְאָנֹוֹט
 בְּטַרִיבְטֵן גַּמִּיהֵטַס וּזְאָרֵן , וּזַעֲהֲלֵטֵן אִיהֵן
 צו אִיהֲרַם אֲבֵרֵהוּיִפְטַע , אֹנְר כְּלִיבֵן בִּיֵּא
 אִיהֵם , אֹנְגַּפֶּעֵהֲר פֶּיר הוֹנְרֵרַט מֵאָן .
 (ג) דֹּוד רִיזֹוֹטַע פֶּאָן דַּא אָב , נֵאָךְ מַצְפָּה
 מוֹאָב , אֹנְר כַּאֵט דַּעֵן קַעֲנִיג פֶּאָן מוֹאָב :
 לֵאָם

רשי

ריר וכן צריר חלמות וכן רר צשרו :
 (טז) הזם יבא אל ביתי . לשון תמים
 ולכך נקוד חטף פתח ורפי :
 (ד) וישבו
 מדק השכל , כמו העשק יכולל חכם (קהלת ז') . בידם , כלומר כשהי בקרנס .
 ויהו , ענינו עשות כוונות ורשמים . רירו , הרוק הדק הנוטף מן הפה . (טז) חסר
 משוגעים , האם תחשבו חסרון שאין נבית משוגעים ? כן פשוטו של מקרא . והדרש פי
 אשת אכיש ובתו משוגעות היו ואמר התחסר נבית משוגעים ?
 כב (ב) מצוק , מי שמנחתו מנוקת לבו , מפני היותו עשוק ורען , ואין לו כח
 לעמוד מפני אויביו

באור

וישנו , הוי' תמורת ה"א לה"פ , כמו ויט
 האחד את האחד (ש"ב י"ד) שלש אמות חש
 (יחזקאל א') . טעמו , שכלו , ועיין מ"ש צה
 בעל זמירות ישראל (תהלים ל"ד א') .
 ויהוה ללל , א' מהוראות שורש זה שגוען ויביאה
 מדק השכל , כמו העשק יכולל חכם (קהלת ז') . בידם , כלומר כשהי בקרנס .
 ויהו , ענינו עשות כוונות ורשמים . רירו , הרוק הדק הנוטף מן הפה . (טז) חסר
 משוגעים , האם תחשבו חסרון שאין נבית משוגעים ? כן פשוטו של מקרא . והדרש פי
 אשת אכיש ובתו משוגעות היו ואמר התחסר נבית משוגעים ?
 כב (ב) מצוק , מי שמנחתו מנוקת לבו , מפני היותו עשוק ורען , ואין לו כח
 לעמוד מפני אויביו